

קשרי הסחר בין ישראל לרשות הפלסטינית¹

- לסחר הישראלי-פלסטיני חשיבות גדולה עבור המשק הפלסטיני: היבוא הפלסטיני מישראל הוא כשני שלישים מסך היבוא הפלסטיני, בעוד שהמכירות הפלסטיניות לישראל הן כ-81 אחוזים מסך היצוא הפלסטיני. לעומת זאת, הסחר עם הרשות הפלסטינית מקביל לאחוזים בודדים מסחר החוץ הישראלי.
- העודף המסחרי בין המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית (כ-16.4 מיליארדי ש"ח, בשנת 2012) לבין הקניות הישראליות מהרשות הפלסטינית (כ-3 מיליארדי ש"ח) קוזז חלקית על ידי התמורה לעבודה פלסטינית בישראל (כ-4.3 מיליארדי ש"ח).
- המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית עיקרן מוצרי תעשייה מסורתית ומעורבת-מסורתית ומוצרי אנרגיה (חשמל, דלקים ומוצרי מזון). לפיכך שיעור הערך המוסף של המכירות לרשות הפלסטינית (כ-54 אחוזים) נמוך מזה של היצוא הישראלי לשאר העולם (כ-68 אחוזים), שעיקרו מוצרי תעשייה עילית ומעורבת-עילית.
- מכירות המוצרים והשירותים מישראל לרשות הפלסטינית, על פי הדיווח למע"מ, הניבו למשק הישראלי בשנת 2012 ערך מוסף כולל של כ-6-9 מיליארדי ש"ח (0.8-1.2 אחוז תוצר עסקי).

קשרי המסחר והתעסוקה בין המשקים הישראלי והפלסטיני מושפעים מהקרבה הגיאוגרפית וממעטפת המכס האחידה שלהן, התורמות להרחבתם, ומשינויים במצב המדיני-ביטחוני. מעטפת המכס ואזור המטבע האחידים חוסכים בעלויות, כגון מכסים, ביצוע נוהלי יצוא וגידור של שערי חליפין, ומאפשרים סחר הדומה בנהליו לסחר בתוך המשק הישראלי. עם זאת, בשל המגבלות הביטחוניות, מעבר סחורות בין ישראל לרשות הפלסטינית כרוך בבדיקות, המעכבות את הסחר ומייקרות אותו. גם היעדר הקישור הממוכן בין הבנקים הפלסטיניים לבין המסלקות הישראליות מקשה על הסחר ועל ניטורו.

¹ הכותבים מודים לרשות המסים ולמע"מ על מתן גישה לנתונים מפורטים על הסחר הישראלי-פלסטיני וללוחות תשומה-תפוקה, ובפרט לרחל דניאל ולאידה פאור על הסיוע בהבנת הנתונים ובהשלמתם.

המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית, שדווחו לרשות המסים ולמשרד החקלאות בשנת 2012 (שבה מתמקד ניתוח זה, עקב זמינותם של נתונים מלאים), עמדו על כ-16.4 מיליארדי ש"ח, בעוד שסך הקניות הישראליות המדווחות מהרש"פ בתקופה זו נאמדו בכ-3.0 מיליארדי ש"ח. העודף הישראלי מקוזז חלקית על ידי התמורה לעבודה של עובדים פלסטיניים בישראל (כ-4.3 מיליארדי ש"ח), כך שסך העודף הישראלי מקשרי המסחר המדווח והתעסוקה עם הרשות הפלסטינית עמד על כ-9.1 מיליארדי ש"ח. העודף הישראלי בקשרי המסחר והתעסוקה עם המשק הפלסטיני גדל בשנים 2009-2012 כתוצאה מגידול המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית מעבר לגידול הניכר של התמורה לעבודה עם התרחבות התעסוקה הפלסטינית במשק הישראלי.²

התרחבות התעסוקה הפלסטינית בישראל מחזקת את התמחות המשק הפלסטיני ביצוא עבודה, ולא ביצוא סחורות ושירותים. התמחות זו עלולה לפגוע בתחרותיות של הייצור במשק הפלסטיני, ובכך לצמצם את פוטנציאל היצוא הפלסטיני לישראל ולעולם. בטווח הארוך התמחות זו פוגעת בצמיחה של המשק הפלסטיני.³

נתוני הסחר בין ישראל לרש"פ מבוססים בעיקרם על דיווחי מע"מ ייחודיים⁴ מרשות המסים, המסווגים על פי הענף הכלכלי של החברה המוכרת.⁵ נתוני הסחר כוללים

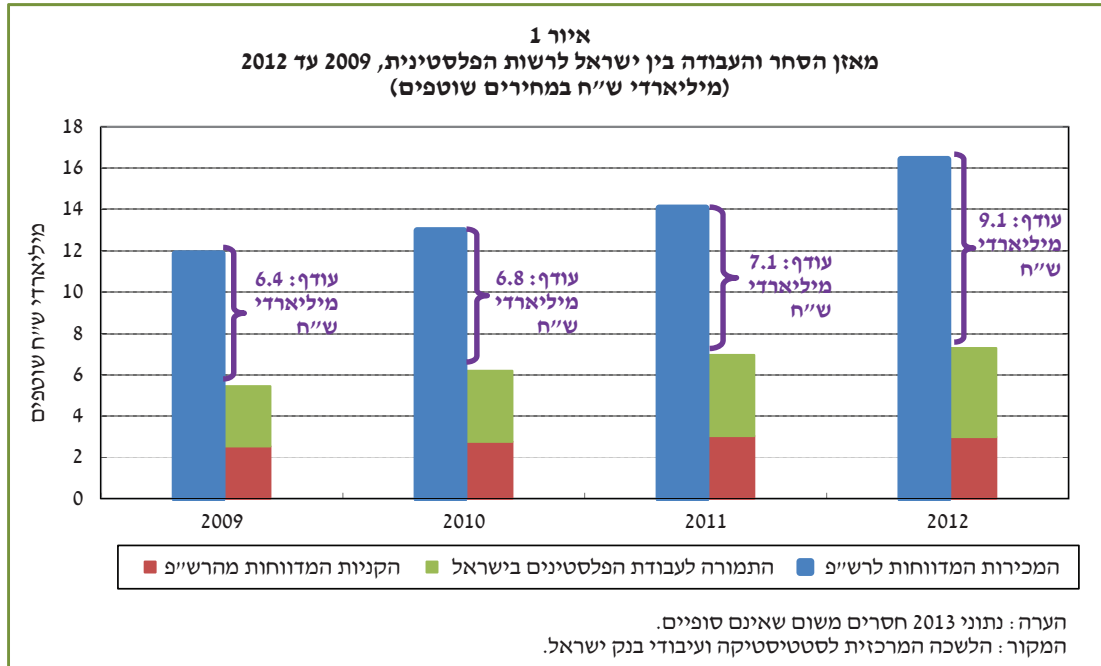
² לפי נתוני הלמ"ס הפלסטינית, התעסוקה הפלסטינית בישראל גדלה בשנים אלו ועמדה בשנים 2011-2012 בממוצע על כ-83 אלף עובדים פלסטיניים (גידול ממוצע של כ-10 אחוזים לעומת 2009-2010). אומדנים אלו אינם כוללים את תושבי מזרח ירושלים הנכללים בסטטיסטיקה הפלסטינית.

³ השפעת התעסוקה בישראל על היצוא והצמיחה הפלסטיניים נדונה במחקרים הבאים:

Maurice Schiff (2004). "Trade Policy and Labor Services: Final Status Options for the West Bank and Gaza World Bank", IZA Discussion paper No. 1029, and World Bank Policy Research Working Paper No. 2824; Claus Astrup and Sebastien Dessus (2005). "Exporting Goods or Exporting Labor?: Long-term Implications for the Palestinian Economy," *Review of Middle East Economics and Finance*, 3, No. 1, 39-61.

⁴ המסחר הישראלי-פלסטיני מדווח לרשות המסים על גבי חשבוניות מע"מ ייחודיות (חשבוניות I, P) על פי ההסדר שנקבע בפרוטוקול פריז.

⁵ זאת שלא כנתוני הסחר של ישראל עם מדינות העולם, המבוססים על דיווחי המכס ומסווגים לפי הענף הכלכלי של הסחורה הנמכרת.



הפלסטיני, שהיוו כ-90 אחוזים מסך המכירות למשק זה, עמדו על כ-14.8 מיליארדי ש"ח, המקבילים לכ-8 אחוזים מסך יצוא הסחורות (ללא יהלומים) לעולם. היקפן של מכירות הסחורות למשק הפלסטיני עולה על יצוא הסחורות (ללא יהלומים) מישראל לכל אחד מיעדי הסחר האחרים למעט ארה"ב (כ-41 מיליארדי ש"ח).⁹ על פניו יש בנתון זה כדי להצביע על חשיבותו של המשק הפלסטיני כיעד סחר של המשק הישראלי, מה עוד שהתוצר הפלסטיני מהווה רק כ-4 אחוזים מסך התוצר הישראלי.¹⁰ אולם חוסר הוודאות לגבי מקורן של חלק מן הסחורות הנמכרות למשק הפלסטיני, התפלגותן הענפית והערך המוסף הנובע מהן מלמדים כי חשיבותן למשק הישראלי מוגבלת.

כ-27 אחוזים מהמכירות הישראליות לרש"פ הן של חברות מענף המסחר (לא כולל מסחר בדלקים), אך לא ניתן לקבוע אם הסחורות הנמכרות על ידי ענף זה הן סחורות ישראליות או סחורות מיובאות, משום שמסמכי מע"מ אינם מציינים את ארץ הייצור.¹¹ על כן, בניתוח המכירות הישראליות לעוסקים פלסטיניים התייחסנו לשני סיווגים: "מכירות לפי הענף המוכר", המסווגות

גם תוצרת חקלאית שאינה מדווחת למע"מ, אך מפקחת על ידי משרד החקלאות.⁶ נתוני הסחר אינם כוללים מסחר סיטוני שבניגוד לחוק לא דווח לרשות המסים, וסחר קמעוני שאינו חייב בדיווח ייחודי לסחר ישראלי-פלסטיני. הסחר הקמעוני כולל רכישות של משקי בית ישראלים במשק הפלסטיני ושל משקי בית פלסטיניים במשק הישראלי.⁷

1. המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית

בשנת 2012⁸ עמדו המכירות הישראליות המדווחות לרשות הפלסטינית על כ-16.4 מיליארדי ש"ח, המקבילים לכ-5 אחוזים מסך היצוא הישראלי (ללא יהלומים) לעולם ולכ-1.7 אחוז תוצר בשנה זו. מכירות הסחורות למשק

⁶ מעבר רשמי של תוצרת חקלאית שאינה חייבת במע"מ מתועד על ידי היחידה המרכזית לאכיפה וחקירות (לשעבר יחידת הפיקוח על החי והצומח, פיצו"ח) במשרד החקלאות.
⁷ הרכישות של ערבים ישראלים בשנת 2011 בגדה המערבית נאמדו בכ-1.2 מיליארד ש"ח בשנה במחקר שהוזמן על ידי הרשות המוניטרית הפלסטינית. על סכום זה ניתן להוסיף את הרכישות של תושבי מזרח ירושלים ושל ישראלים שאינם ערבים בתחומי הרשות הפלסטינית. מנגד, ניתן להוסיף למכירות הישראליות למשק הפלסטיני את הרכישות של משקי בית פלסטיניים מחברות ישראליות, לרבות בהתנחלויות. על פי דיווחים בעיתונות הפלסטינית היקפן של מכירות אלו נרחב, אך אין אומדן אמין שלהן, אף לא בסדרי גודל. איננו יכולים לאמוד את ההשפעה נטו של הסחר שאינו מדווח על המאזן המסחרי הישראלי-פלסטיני.
⁸ לגביה מצויים נתונים מלאים.

⁹ בהשוואה בין המכירות לרשות הפלסטינית, המתועדות בחשבוניות מע"מ, לבין היצוא לשאר העולם, המתועד במסמכי המכס, כרוך קושי מובנה.
¹⁰ נכון לשנת 2012.
¹¹ שלא כמסמכי היבוא והיצוא.

לוח 1: המכירות הישראליות לרש"פ, לפי הענפים הכלכליים, וחלקן בסך הפדיון הענפי בשנת 2012 (מיליוני ש"ח, אחוזים)

המכירות לפי הענף המייצר ¹			המכירות לפי הענף המוכר ¹			
השיעור מהפדיון הענפי ² (אחוזים)	השיעור מסך המכירות לרש"פ (אחוזים)	המכירות (מיליוני ש"ח)	השיעור מהפדיון הענפי ² (אחוזים)	השיעור מסך המכירות לרש"פ (אחוזים)	המכירות (מיליוני ש"ח)	
1.0	100.0	16,467	1.0	100.0	16,467	סה"כ
4.3	9.9	1,638	2.3	5.4	885	חקלאות, ייעור ודיג
2.4	58.6	9,648	0.8	20.4	3,363	תעשייה; כרייה וחציבה
3.4	12.5	2,052	2.0	7.2	1,189	מזה: ייצור מוצרי מזון
6.7	3.2	529	3.7	1.7	288	ייצור משקאות ומוצרי טבק
19.0	2.3	385	5.8	0.7	117	ייצור מוצרי עץ
4.1	1.9	309	3.5	1.6	266	ייצור נייר ומוצרי
4.1	22.2	3,651	0.8	4.1	675	ייצור מוצרי נפט, כימיקלים ומוצריהם
7.3	19.8	3,254	7.2	19.3	3,181	אספקת חשמל, מים ושירותי ביוב
	18.9	3,119		18.5	3,046	מזה: אספקת חשמל
	0.8	135		0.8	135	אספקת מים ושירותי ביוב
0.2	1.5	253	0.1	0.9	142	בינוי
0.0	0.0	8	1.5	44.2	7,272	מסחר סיטוני וקמעוני ותיקון כלי רכב מנועיים ³
0.0	0.0	7	0.3	1.0	172	מזה: מסחר סיטוני וקמעוני בכלי רכב ותיקונם
0.0	0.0	1	1.6	43.1	7,100	מסחר סיטוני וקמעוני פרט לכלי רכב
				16.8	2,759	מזה: מסחר סיטוני וקמעוני בדלק
0.7	3.2	520	0.7	3.2	520	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
3.1	4.6	752	3.1	4.6	752	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
0.1	2.1	352	0.1	2.1	352	אחרים

¹ המכירות לפי הענף המוכר הן המכירות על פי הסיווג הענפי של החברות המוכרות, והן החסם התחתון לאומדן המכירות של הסחורות הישראליות לרשות הפלסטינית בענפים אלו (למעט ענף המסחר); המכירות לפי הענף המייצר הן המכירות של החברות בענף הייצור ובענף המסחר במוצרי אותו ענף ייצור (לדוגמה ענף ייצור מוצרי המזון וענף המסחר במוצרי מזון), והן החסם העליון לאומדן המכירות של ענפי המשק הישראלי (למעט ענף המסחר) לרשות הפלסטינית.

² נתוני הלמ"ס על הפדיון הענפי מבוססים על מס הערך המוסף.

³ מכירות ענף המסחר לפי הענף המייצר סווגו לענפי הייצור, למעט סעיפי מסחר כללי שאינם מזהים.

* "0.0" מציינ נתון קטן מ-0.05.

המקור: רשות המסים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

במוצרי המזון. "המכירות לפי הענף המוכר" (להוציא את ענף המסחר) הן אפוא החסם התחתון לאומדן המכירות של תוצרת ישראל לרשות הפלסטינית, ו"המכירות לפי הענף המייצר" הן החסם העליון לאומדן.

המכירות לפי הענף המוכר של התעשייה הסתכמו בשנת 2012 בכ-3.3 מיליארדי ש"ח (36 אחוזים מסך המכירות לפי הענף המוכר [ללא מכירות ענף המסחר] לרש"פ),

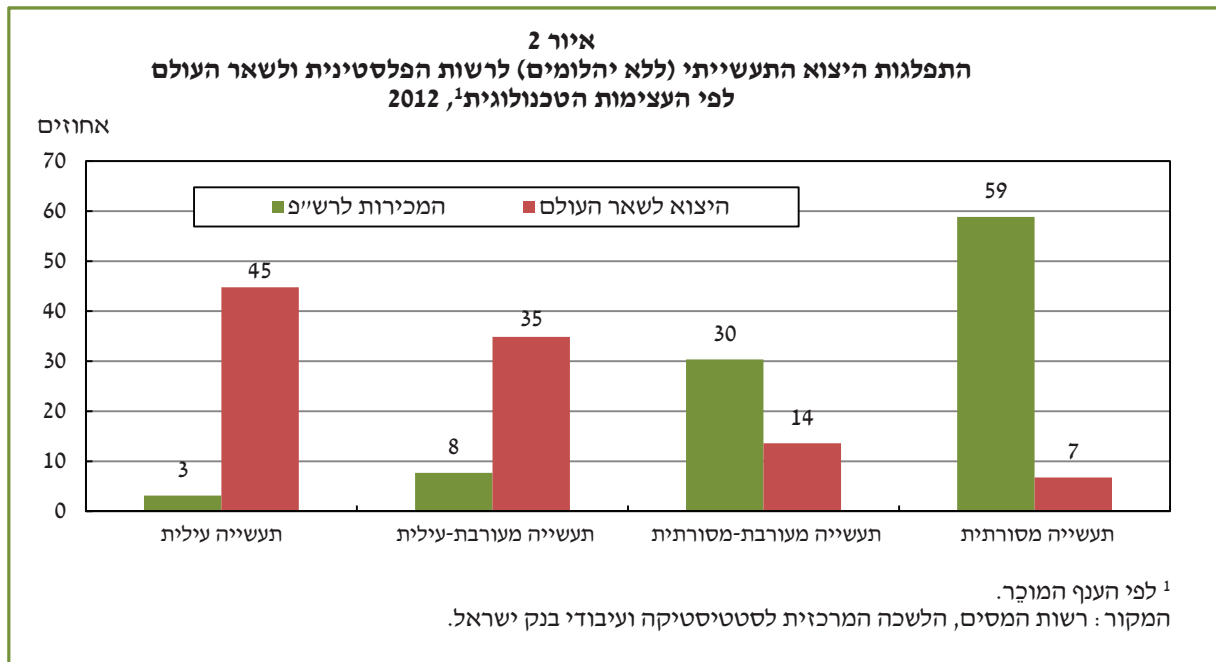
לפי ענף החברה המוכרת, ו"מכירות לפי הענף המייצר", המסווגות לפי ענף הייצור וכוללות בכל ענף ייצור גם את מכירות ענף המסחר במוצרי אותו ענף ייצור (זאת בהנחה שכל הסחורות שנמכרו על ידי ענף המסחר יוצרו בישראל). לדוגמה: "המכירות לפי הענף המייצר" של ענף ייצור המזון כוללות לא רק את המכירות של ענף ייצור המזון לפי סיווג הענף המוכר אלא גם את המכירות של ענף המסחר

מסורתיות, ורק היתר – בתעשיות טכנולוגיה עילית ומעורבת-עילית. לעומת זאת, תעשיות הטכנולוגיה העילית והמעורבת-עילית מייצרות כ-80 אחוזים מהיצוא הישראלי לעולם, וחלקן של תעשיות אלו במכירות ענף התעשייה לשוק הפלסטיני הוא כ-11 אחוזים בלבד.

את העובדה שהמכירות התעשייתיות לרש"פ מתרכזות בתעשיות מסורתיות מסבירים כמה גורמים: היבוא של המשק הפלסטיני בכללו הוא בעיקר מוצרי תעשייה מסורתית ומסורתית-מעורבת; הקרבה הגיאוגרפית בין ישראל לרש"פ – בניגוד למרחק הגדול בין ישראל ליעדי היצוא העיקריים שלה – מוזילה את עלויות ההובלה של מוצרים מתעשיות מסורתיות, ומעטפת המכס והתקינה האחידות מקלות על מעבר סחורות מישראל לרשות הפלסטינית ומקשות על יבוא מוצרים מסורתיים ממשקים שכנים. חשיבותה של מעטפת המכס המשותפת השתקפה בהתפתחות הסחר של רצועת עזה, שהחל מ-2007 רכשה ממצרים מגוון רחב של מוצרים אשר הובאו מסיני דרך המנהרות.

ואילו המכירות לפי הענף המייצר של התעשייה – כולל מכירות של חברות מסחריות המתמחות במוצרי תעשייה – הסתכמו בכ-9.6 מיליארדי ש"ח (58 אחוזים מסך המכירות לרש"פ). עיקר המכירות הוא של הענפים ייצור מוצרי נפט וכימיקלים, ייצור מזון וייצור נייר. גם לענפים אלו חשיבותו של השוק הפלסטיני מוגבלת: רק כ-1–4 אחוזים מפדיונם מגיע ממכירות למשק הפלסטיני. החשיבות של השוק הפלסטיני לענף ייצור העץ גדולה יותר: מקורם של כ-6 אחוזים מסך פדיונו הוא מכירות לפי הענף המוכר לשוק זה.¹²

הסחורות הנמכרות לרשות הפלסטינית מתאפיינות בעיקר ברמה טכנולוגית מסורתית ומסורתית-מעורבת. זאת בניגוד ליצוא הסחורות של ישראל לשאר העולם, שמקורו בעיקר בתעשיות של טכנולוגיה עילית ומעורבת-עילית. מכירות התעשייה הישראלית המסורתית לרשות הפלסטינית מקבילות לכ-17 אחוזים מסך היצוא של תעשייה זו לעולם. מקורה של מעל מחצית הסחורות שנמכרו לרש"פ על ידי ענף התעשייה בשנת 2012 הוא בתעשיות מסורתיות, כשליש מקורו בתעשיות מעורבות-



¹² סביר כי שיעור המכירות של מוצרי עץ מתוצרת ישראל לשוק הפלסטיני מהפדיון הענפי נמוך מ-19 אחוזים (שיעורן לפי מכירות הענף המייצר), משום שככל הנראה חלק ניכר ממכירות ענף המסחר במוצרי עץ הוא סחר מעבר של עצים המיובאים מחו"ל.

הפרמצבטיקה.¹⁵ ניתן אפוא לאפיין את היבוא הפלסטיני משאר ארצות העולם, במידה רבה, כמשלים לסחורות התעשייתיות המיובאות מישראל, בהיותו מורכב מסחורות שישראל אינה מתמחה בייצורן ו/או שיתרונותיה היחסיים כמקור יבוא לרש"פ אינם מתבטאים בהן.

באמצעות מודל גרביטציה בסיסי¹⁶ ניתן לנסות ולאמוד את חלקה הצפוי של ישראל ביבוא הפלסטיני. שיעור היבוא הפלסטיני מישראל החזוי על פי המודל, כשליש מסך היבוא של הרש"פ, נמוך משמעותית משיעורו בפועל – כשני שלישים. סביר כי גורמים שלא נכללו במודל זה – בהם המעטפת של אזורי המכס והמטבע האחידים והעובדה שהמעבר של סחורות מחו"ל אל הרש"פ הוא בעיקר באמצעות נמלי הים והאוויר של ישראל – יכולים להסביר את הפער בין תוצאת המודל לבין הנתון בפועל, והערכה זו מקבלת תמיכה מספרות המחקר.¹⁷ נוסף על כך, בדיקה מדגמית מראה כי משקים קטנים נוטים לסחור בהיקפים נרחבים עם משקים גדולים השכנים להם,¹⁸ ממצא העולה בקנה אחד עם היקפו הנרחב של יבוא הרשות הפלסטינית מישראל.

מכירות ענף החשמל והמים לרשות הפלסטינית עמדו בשנת 2012 על כ-3.2 מיליארדי ש"ח – כ-7.2 אחוזים מפדיון הענף (לוח 1). עיקר המכירות בענף זה הוא של חשמל, כ-18 אחוזים מסך המכירות לרש"פ. החובות הפלסטיניות התופחים לחברת החשמל, והאיסור שהוטל על חברת החשמל להפסיק לספק חשמל למשק הפלסטיני, עשויים להעיד כי מכירות החשמל לרשות הפלסטינית הן נטל מסוים על חברת החשמל ולא מוקד רווח.

היקף היצוא החקלאי לשוק הפלסטיני אינו מבוטל. הוא הסתכם בכ-885–1,640 מיליון ש"ח – כ-2.3–4.3 אחוזים מפדיון הענף (נגזר מהמכירות לפי הענף המוכר ומהמכירות לפי הענף המייצר, בהתאמה).¹³

המכירות של ענף התחבורה והאחסנה ושל ענף הפיננסים לשוק הפלסטיני (כ-520 וכ-750 מיליון ש"ח, בהתאמה) נובעות, בין היתר, מהשימוש הפלסטיני בתשתיות התחבורה ובמטבע הישראליים. התלות של ענפים אלו בשוק הפלסטיני (0.7–3.1 אחוזים מפדיונם) נמוכה, וההשפעה של הביקוש הפלסטיני לשירותים אלו על המשק הישראלי מוגבלת. חשיבות השוק הפלסטיני לשאר ענפי המשק קטנה מאוד.

בניגוד למשקל הנמוך של הסחר עם הפלסטינים במשק הישראלי, המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית הן כשני שלישים מסך היבוא הפלסטיני מהעולם (כ-27 אחוזים מסך התוצר הפלסטיני)¹⁴ ומייצגות במידה רבה את סל היבוא הפלסטיני. עם זאת, חלק ניכר מהסחורות שהרש"פ מייבאת משאר ארצות העולם הן סחורות תעשייתיות שעצימותן הטכנולוגית גבוהה מזו של המכירות הישראליות לרש"פ, כגון כלי רכב, מכשור מכני, ציוד חשמלי, מוצרי פלסטיק ומוצרים מתעשיית

¹⁵ לפי נתוני הסחר של הלמ"ס הפלסטינית שדווחו לאו"ם (Comtrade) לשנת 2012.

¹⁶ נתח היצוא של ישראל ביבוא של מדינה j מוסבר על ידי המרחק בין ישראל למדינה, המרחק בריבוע והתוצר לנפש של המדינה ביחס לתוצר לנפש העולמי. המדגם כולל 91 משקים, והנתונים הם לשנת 2012.

¹⁷ נמצא כי למשתנים כגון אזורי מטבע משותפים יש השפעה חיובית מובהקת סטטיסטית על זרמי הסחר בין מדינות: Elhanan Helpman, Marc Melitz and Yona Rubinstein (2008). "Estimating Trade Flows: Trading Partners and Trading Volumes", *The Quarterly Journal of Economics* 123 (2): 441-487; Jeffrey Frankel and Andrew Rose (2002). "An Estimate of the Effect of Common Currencies on Trade and Income", *The Quarterly Journal of Economics* 117 (2): 437-466.

¹⁸ כך, לדוגמה, בשנת 2012 חלקן של גרמניה ובלגיה ביבוא של לוקסמבורג עמד על כמחצית, ובאופן דומה, כמחצית מהיבוא של אנדורה היה מספרד. גם בקנדה, למרות היותה גדולה יותר, כמחצית מהיבוא בשנה זו היה מארצות הברית (Comtrade).

¹³ על פי נתוני משרד החקלאות, היצוא הישראלי לרשות הפלסטינית עמד על כ-540 אלף טונות, שכמחציתם היא תשומות לגידול בעלי חיים (מזון לבעלי חיים, מספוא וגידולי שדה). פירות, ירקות, מוצרי חלב ובשר לצריכת בני אדם היו חלק קטן מהיצוא החקלאי (במונחי משקל). פילוח זה ממחיש את החשיבות של היצוא החקלאי מישראל לפעילות ענף החקלאות הפלסטיני, ובפרט לגידול בעלי החיים [ראיף פלאח, דין וחשבון כלכלי על החקלאות והכפר בישראל 2012, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה (נובמבר 2013)].

¹⁴ הלמ"ס הפלסטינית.

הישראלי למדינות העולם בשנת 2012 (ללא יהלומים) נאמד בכ-223 מיליארדי ש"ח (כ-30 אחוזי תוצר עסקי), ואומדן שיעורו של הערך המוסף ביצוא באותה שנה היה כ-68 אחוזים.²¹ עם זאת, בניכוי מכירות הדלקים, שיעור הערך המוסף הכולל במכירות הישראליות לרשי"פ עמד על כ-69 אחוזים, דומה לזה של היצוא הישראלי לעולם. הסיבה לכך היא השיעור הנמוך של הערך המוסף הכולל בזיקוק דלקים (כ-11 אחוזים). עקב כך, הערך המוסף שישראל מפיקה ממכירת הדלקים לרשות נמוך למדי (350 מיליוני ש"ח), למרות ההיקף הגדול של מכירתם (כ-3.3 מיליארדי ש"ח).

2. הערך המוסף הנובע מהמכירות הישראליות לרשות הפלסטינית

החשיבות המוגבלת של השוק הפלסטיני למשק הישראלי מומחשת בערך המוסף¹⁹ (רווחי חברות, שכר ומסים) הכולל למשק הנובע מהמכירות לרשות הפלסטינית: זה עמד בשנת 2012 על כ-6.1–8.9 מיליארדי ש"ח או כ-0.8–1.2 אחוז מהתוצר העסקי (נגזר מהמכירות לפי הענף המוכר ומהמכירות לפי הענף המייצר, בהתאמה).²⁰ שיעור הערך המוסף הכולל במכירות הישראליות לרשי"פ נאמד בכ-54 אחוזים. לשם השוואה, הערך המוסף הנובע מסך היצוא

לוח 2: הערך המוסף הנובע מהמכירות לרשות הפלסטינית, 2012 (במיליוני ש"ח ובאחוזי תוצר ענפי¹)

המכירות לפי הענף המייצר (חסם עליון) ³		המכירות לפי הענף המוכר (חסם תחתון) ²		
מזה: הערך המוסף הכולל ⁴	מזה: הערך המוסף הישיר	מזה: הערך המוסף הכולל ⁴	מזה: הערך המוסף הישיר	
5,569 (0.8%)	8,888 (1.2%)	3,960 (0.5%)	6,084 (0.8%)	סה"כ
831 (6.7%)	1,345	423 (3.4%)	716	מזה: חקלאות, ייעור ודיג
2,138 (1.6%)	4,038	1,038 (0.8%)	2,026	תעשייה; כרייה וחציבה
1,481 (13.4%)	1,925	1,448 (13.1%)	1,883	אספקת חשמל, מים ושירותי ביוב
280 (0.7%)	414	280 (0.7%)	414	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
102 (0.1%)	163	87 (0.1%)	137	מידע ותקשורת
593 (0.3%)	747	593 (0.3%)	747	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח, נדל"ן, ניהול ותמיכה, ושירותים מדעיים וטכניים

¹ האחוזים בסוגריים מתייחסים לערך המוסף הישיר מהתוצר הענפי (לגבי הסה"כ מצוינים אחוזי התוצר העסקי). המידע שברשותנו אינו מאפשר לחשב את הערך המוסף הכולל ברמת הענף.

² ללא המכירות של ענף המסחר, בהנחה שהסחורות שמוכרות חרות מסחריות לא יוצרו בישראל.

³ כולל המכירות של ענף המסחר, בהנחה שהסחורות שמוכרות חרות מסחריות יוצרו בישראל.

⁴ הערך המוסף הכולל למשק מכיל הן את הערך המוסף הישיר שמפיקות החברות שמכרו לרשות הפלסטינית והן את הערך המוסף של החברות הישראליות שסיפקו לחברות המוכרות תשומות מייצור מקומי. המקור: רשות המסים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

¹⁹ חישוב הערך המוסף (הישיר והכולל) מבוסס על לוחות תשומה-תפוקה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2006.

²⁰ הערך המוסף הכולל למשק מכיל הן את הערך המוסף הישיר שמפיקות החברות שמכרו לרשות הפלסטינית והן את הערך המוסף של החברות הישראליות שסיפקו לחברות המוכרות תשומות מייצור מקומי.

²¹ הערך המוסף של היצוא הישראלי לעולם מחושב לפי נתוני ה-OECD על שיעור הערך המוסף ביצוא הישראלי בשנת 2009.



הערך המוסף הישיר של החברות המוכרות הנובע ממכירות לשוק הפלסטיני בשנת 2012 עמד על כ-4.0–5.6 מיליארדי ש"ח (כ-0.5–0.8 אחוז תוצר עסקי). ההפרש בין הערך המוסף הכולל לערך המוסף הישיר, כ-2.1–3.3 מיליארדי ש"ח, משקף את הערך המוסף של ספקי תשומות לייצור לחברות המוכרות לשוק הפלסטיני. השפעות אלו של הענפים המוכרים לרשות הפלסטינית על ענפי משק אחרים בולטות בתעשייה, שבה הערך המוסף הישיר הוא כמחצית מהערך המוסף הכולל. לעומת זאת, מכירות ענף החשמל לרשות הפלסטינית כמעט אינן מניבות ערך מוסף לענפים אחרים במשק הישראלי, אך מניבות כ-13 אחוזים מתוצר ענף החשמל והמים.

3. הרכישות הישראליות מהרשות הפלסטינית

הרכישות הישראליות מהרשות הפלסטינית (לרבות יצוא של מוצרים פלסטיניים לעולם באמצעות יצואנים ישראלים) עמדו בשנת 2012 על כ-3.0 מיליארדי ש"ח (על פי הלמ"ס הישראלית). על פי אומדני הלמ"ס הפלסטינית מכירות הסחורות (ללא שירותים) לישראל ודרכה עמדו בשנת 2012 על כ-2.5 מיליארדי ש"ח²² – כ-81 אחוזים מסך יצוא הסחורות הפלסטיני המדווח וכ-6 אחוזים מהתוצר הפלסטיני. ככל הנראה, חלקה של ישראל ביצוא הפלסטיני הכולל (מדווח ושאינו מדווח) אף גבוה יותר, עקב הרכישות של אזרחים ישראלים בגדה. את הדומיננטיות של היצוא לישראל ודרכה לעולם בסך היצוא הפלסטיני – בדומה לחלקה של ישראל בסך היבוא הפלסטיני – ניתן להסביר בקרבה הגיאוגרפית בין המשקים, במעטפת המכס ואזור המטבע האחידים, המקלים על המסחר, ובזמינות תשתיות היצוא הישראלי, המקלות על יצוא דרך חברות ישראליות.

התנודות העיקריות ביבוא הישראלי מהרשות הפלסטינית בשנים האחרונות נבעו משינויים במצב המשק הישראלי, המשתקפים ביבוא התשומות מהעולם (למעט הרשות הפלסטינית): היבוא מהרשות הפלסטינית ויבוא התשומות גדלו במהירות בשנים 2007–2008, ירדו ירידה תלולה עם פרוץ המשבר העולמי בשלהי 2008 וראשית 2009 והתאוששו במקביל להתאוששות המשק הישראלי בין אמצע 2009 לאמצע 2011 (איור 3). עיקר היבוא הישראלי מהרש"פ הוא סחורות תעשייתיות מטכנולוגיות מסורתיות. סחורות

היבוא העיקריות של ישראל מהרש"פ הן: מוצרי אבן, בטון ודומיהם; מוצרי פלסטיק; מוצרי עץ ומתכות.²³

כיום הרכישות הישראליות מהרשות הפלסטינית הן רק רכישות מהגדה המערבית, ואילו רכישות מרצועת עזה אסורות מאז תפיסת השלטון על ידי החמאס (יוני 2007). הפסקת הרכישות מהרצועה באמצע 2007 לא הביאה לירידה ניכרת של היקף היבוא מהרשות הפלסטינית, וזאת מפני ההיקף הקטן של הקניות מעזה עוד לפני הפסקת הרכישות (פחות מ-150 מיליון ש"ח, שהם פחות מ-10 אחוזים מסך היצוא הפלסטיני לישראל בשנת 2006, למעט תוצרת חקלאית²⁴), וכך מפני הסטה משוערת של מקור הרכישות מרצועת עזה לגדה המערבית.

יצוין כי מדינת ישראל אינה מפיקה נתונים נפרדים על ערך הסחר עם הגדה ועם הרצועה. זאת אף שהסחורות הנמכרות לעזה נרשמות ונבדקות על ידי ישראל, ואף שמדיניות הסחר עם הרצועה שונה בתכלית מאשר לגבי הגדה. הפקת נתונים נפרדים תאפשר לבחון את ההשלכות

²³ לפי נתוני הסחר של הלמ"ס הפלסטינית כפי שדווחו לאו"ם (Comtrade) בשנת 2012.

²⁴ לפי נתוני הלמ"ס הפלסטינית, יצוא הסחורות הפלסטיני מעזה הסתכם בשנת 2006 בכ-34 מיליון דולרים (כ-150 מיליון ש"ח).

²² האומדן הפלסטיני ליצוא לישראל נמוך יותר – ככל הנראה משום שאינו כולל שירותים וסחר חקלאי.

הכלכליות של המדיניות הישראלית ולהתאים את מדיניות הסחר למסקנות.

נוסף על גידולו של היבוא הישראלי המדווח למע"מ גדלה גם התיירות הישראלית בגדה המערבית. על פי נתוני הלמ"ס הפלסטינית, גדל מספר הלינות של ישראלים ברשות הפלסטינית מכ-50 אלפי לינות בשנת 2011 לכ-120 אלפי לינות בשנת 2013. סביר כי הרוב המוחלט של הישראלים הלנים במלונות ברשות הם ערבים ישראלים. מספרן של לינות הישראלים עלה בקצב מהיר יותר מזה של לינות התיירים האחרים בגדה המערבית, וחלקן בסך הלינות גדל מ-6 אחוזים בשנת 2011 לכ-11 אחוזים בשנת 2013.

